

Parakh

Research Journal Deptt. of Punjabi
Language & Literature
Lahore College for Women University Lahore
(Pakistan)
Vol: 6, July.- Dec. 2021, PP

پارکھ

تحقیقی مجلہ شعبہ پنجابی زبان و ادب
لاہور کالج برائے خواتین یونیورسٹی لاہور (پاکستان)
جولائی - دسمبر 2021ء، مسلسل شمارہ 12

☆ ڈاکٹر ثمنینہ بتول

Covid-19 داد کھانت**Abstract**

COVID 19, which first identified and reported in China quickly, become pandemic it affected the economic, social and political landscape of the world. Just like the rest of the world, Pakistan also felt severe impact of the pandemic so many people lost their precious lives, it's hard to estimate the economic loss that a country and people have face so far. This article, is personal experience, how my family and I have dealt with this disease when it hit whole family. After facing this hard time how can reduce it number of tops are here.

کورونا بظاہر اک نکا جیہا وائرس اے جہنے انسانی جیون وچ تباہی پھیر دتی۔ کرونا دا پہلا کیس دسمبر 2019ء نوں چین دے شہر ووہان وچ رجسٹر ہويا۔ کرونا پاروں چین وچ مونہہ در مونہہ ہون والیاں موتاں نے ڈاکٹر اں نوں پریشان کردتا۔ ڈاکٹر اں دی تحقیق پاروں ایس وائرس دی نشاندہی ہوئی جیہڑا پہلاں وی موجودی پرہن ہو رشدید تے طاقتور صورت وچ ساهمنے آیا۔ ایس وائرس دے آل دوالے تھندے مضبوط کندھ اے جیہدے تے دوائیاں دا اثر نہیں ہوندا۔ کرونا نے ویکھدیاں ای پوری دنیا نوں اپنی لوهیٹ وچ لے لیا تے ہر پاسے موت داراج وکھالی دتا۔ انٹرنیٹ موجب:

“Coronaviruses are large family of virus that are known to cause illness ranging from the common cold to more severe diseases such as Middle East respiraotry syndrome (MERS) and severe acute respiratory syndrome (SARS)”. (1)

کرونا وائرس کھلرن داوڈا کارن انسان آپ اے کیوں جے ایہہ انساناں دے میل ورتن نال اک توں دو جے تیکر اپڑ کے متاثر کر دالے۔ بندے دے ساہ لین تے گل بات کرن نال وائرس کھلر دالے۔ ایہہ اپنا کوئی وجود نہیں یعنی ایہہ آپ بے جان اے۔ پودیاں، جنوراں تے انساناں وانگوں بھونیں تے پنکرن دی ایہدے وچ صلاحیت نہیں پر فیرووی بندیاں لئی موت ثابت ہويا۔ کرونا دی پہلی لہر وچ انسانی جاناں دا بہوں نقصان ہويا۔ سینکڑے لوک ساہواں دی بازی ہار دے دکھالی دتے۔ پہلی لہر وچ لوک خوفزدہ ہوئے تے اوہناں احتیاط وی کیتی۔ کرونا دی دوجی لہر وی خطرناک ثابت ہوئی پر لوکاں نوں ایہدے نال نبڑن دے کئی طریقے پتہ لگے جیویں ماسک دا ورتار، صابن نال ہتھ دھونا، سماجی فاصلہ وغیرہ۔ انسان سماجی جنور اے پڑھے لکھے لوک ایہدے تے عمل کر دے نیں جدکہ ان پڑھ لا پرواہی کر دے نیں۔ باہر لے مکاں وچ ایہناں SOPs پاروں حکومتی پدھر تے ایہدے تے قابو پاؤن دا بھرپور جتن کیتا جا رہیا اے۔ پاکستان وچ لوکیں Herd Immunity دے تحت ایہدے تے قابو پارہے نیں۔

زیادہ احتیاط تے صفائی پسند رجحاناں توں اڈموبائل فون دا بہتا ورتاوا تے سہل پسندی ایس بیماری دے کھلرن دا کارن اے۔ کرونا دے کھلرن داوڈا کارن فضائی سفر نیں۔ لوکائی دے سفر کرن نال ایہہ بیماری ودھدی گئی۔ چین توں وکھ دنیا دے وڈے مکاں امریکہ، برطانیہ، کینیڈا، اٹلی، آسٹریلیا، جرمنی، سری لنکا، پاکستان، انڈیا، بنگلہ دیش تے ہور بھیرے ملک ایہدی لوهیٹ وچ آئے۔ کرونا دے کھلرن پاروں سائنس داناں دیاں قیاس آرائیاں وی سامنے آیاں۔ کسے نے انہوں Bio War آکھیا، کسے نے آکھیا کہ امریکہ دی کرکٹ ٹیم نے ایہنوں چین وچ کھلار یا جد کہ کسے نے چمچڑک نوں ایہہ بیماری ودھان دا کارن آکھیا۔ امریکہ تے چین نے اک دوجے تے الزام لایا ایہہ اللہ دا عذاب تے اوہدے توں دُوری وی ہوسکد اے۔ کرونا وائرس دیاں علامتاں 2 توں 14 دیہاڑیاں وچ

سامنے آوندیاں نیں۔ کرونا دیاں بنیادی علامتاں وچ سردی لگنا، بھک نہ لگنا، سر پیڑ، اوازاری، متلی، جتے وچ پیڑ، گھابڑ، بخار، دست آنے، کھنگ، ساہ لین وچ اوکھت، ڈائریا، ٹائیفائیڈ، نمونیا، دل دا عارضہ شامل نیں۔ انٹرنیٹ موجب:

“People with Covid-19 have had a wide range of symptoms reported ranging from mild symptoms to severe illness. Symptoms may appear 2-14 days after exposure to the virus. People with these symptoms may have Covid-19. Fever or chills, Cough, Shortness of breath or difficulty breathing, Fatigue, Muscle or body aches, Headache, New loss of taste or smell, Sore throat, Congestion or runny nose, Nausea or vomiting, Diarrhea”.(2)

کرونا ساہ لین نال گلے وچ جاندا اے۔ جے ایہہ معدے وچ چلا جائے تے نقصان نہیں اپڑاندا۔ جدوں کرونا ساہ والی نالی راہیں پھیپھڑیاں وچ اپڑ جائے تاں او تھے ایہہ پنکرنا شروع کر دیندا اے۔ ایہہ وائرس Air ways وچ پنکر دیاں اینا انفیکشن کھلا دے کے انسانی جتے دے وکھو وکھانگاں دل، گردے، جگر نوں متاثر کردے نیں۔ شدید صورت وچ انسان دی موت ہو سکدی اے۔ انسانی جیون دا دار و مدار پھیپھڑیاں اتے اے جیہڑے آکسیجن انسان دے سارے انگاں تیک اپڑاندے نیں۔ آکسیجن دی مناسب مقدار پاروں انسانی جتے وچ خون دی گردش ہوندی اے جیہڑے نال دل، دماغ تے گردے ٹھیک کم کردے نیں تے انسان ٹردا پھر داوکھالی دیندا اے۔ جیویں:

“The lungs main role is to bring in air from the atmosphere and pass oxygen into the bloodstream. From there, it circulates to the rest

of the body.” (3)

کرونا وائرس لگن دا کارن انسان دی سمجھوں باہر اے یعنی ایہہ وائرس اکٹھ (ویاہ، غمی، میٹنگ، بازار، سفر) پاروں بوہتا کھلدا اے۔ گھبروتے بال ایس وائرس توں آپ متاثر نہیں ہوندے پر ایہہ وائرس بڈھیاں نوں لگن دا کارن اے۔ بڈھیاں دا Immune system کمزور ہوون پاروں اوہناں نوں اوکھت بھگتنی پیندی اے۔ انٹرنیٹ اُتے ایس حوالے نال لکھیا اے:

“If Covid-19 goes deep into the lungs, it can cause pneumonia. Pneumonia is a concern for older people because they have reduced lung capacity, require longer recover time and have age-weakened immune system.” (4)

پھیپھڑیاں وچ وائرس دے اپڑن پاروں شدید علامتاں وچ تیز بخار تے کھنگ آنا شامل اے۔ بخار واری دا وی ہوسکدا اے جیہڑا دن دے جس ویلے ہوندا اے دو بجے دن او سے ویلے فیر سردی لگن نال ہوندا اے یعنی ایہہ ٹائیفائیڈ دی صورت وچ سامنے آندا اے۔ بخار نال جے وچ ڈاڈھی پیڑ، بھک نہ لگنا، گھٹن تے اوازاری ہوندا اے۔ کھنگ وی کرونا دی شدت نوں ظاہر کردی اے جیہدے نال بے آرامی تے نیندر دانہ آنا بے سکونی دا کارن بندا اے۔ کرونا پاروں انسانی جے نوں آکسیجن مناسب مقدار وچ نہیں ملدی جس پاروں خون گاڑھا ہو جاتا اے تے دل بیماری ہتھوں بندے دی موت ہوسکدی اے۔ کرونا نے اوہناں لوکاں نوں بوہتا متاثر کیتا جیہڑے شوگر، بلڈ پریشر، دل دے عارضے یاں کسے ہور بیماری وچ ہوون۔ بخار نوں گھٹ کرن والیاں دوائیاں پاروں ڈائریا وی ہوسکدا اے۔ کرونا دی اک اہم علامت ذائقے تے سنگھن دی حس دامننا اے۔ ایلوپیتھی ڈاکٹر اں موجب ۳۵ فیصد لوکاں وچ ایہہ حس مک جاندی اے جد کہ ۶۵ فیصد لوکاں وچ ایہہ حس نہیں ملدی۔ انٹرنیٹ موجب:

“It's not uncommon for upper respiratory infection such as the common cold or flu to

effect our senses of smell and taste. In fact, its estimate that a temporary loss of smell happens in over 60 percent of colds and sinus infections.” (5)

کچھ تھانواں تے کیتی گئی تحقیق موجب 60 فیصد لوکاں وچ کرونا ایس حس نوں متاثر کر دالے جد کہ ۴۰ فیصد وچ ایہہ حس متاثر نہیں ہوندی۔ انٹرنیٹ اُتے ایس حوالے نال لکھیا اے:

“Kings college London researches, who run the covid symptom study app, previously estimated 60% of people with coronavirus lost their sense of smell or taste. Coronavirus smell loss different from bad cold.” (6)

کرونا بیماری دے ہر انسان اتے وکھو وکھ اثرات مرتب ہوندے نیں۔ جیہناں لوکاں وچ قوت مدافعت (Immune System) کمزور ہووے اوہناں تے ایہہ ڈھیر اثر چھڑ دا اے تے انسان زندگی موت دی اڈیک دا شکار ہو جاندا اے۔ کھنگ، بخار، نزلہ، زکام، سر پیڑ جیہاں علامتاں پاروں فوراً کرونا ٹیسٹ کروانا چاہیدا اے تاں جے مثبت آون دی صورت وچ ایس بیماری نال ویلے سر نیڑیا جاسکے۔ معمولی بخار یعنی 100 ڈگری تاں نیں ہوون پاروں ساہ دی تنگی نہ ہوون پاروں گھر وچ مناسب خوراک (نیم گرم پانی، پنجنی، تازہ پھلاں دا جوس، خشک میوے، سٹیم (لونگ والی) راہیں دو Panadol گولیاں تن ویلے کھاوون نال قابو پایا جاسکدا اے۔ گھر دے کسے کمرے وچ علیحدگی (Self isolation) کرنی چاہیدی اے تاں جے ایہنوں کھلرن توں روکیا جاسکے۔ ڈیٹول دا گھٹ ورتاتے کھلی فضا وچ ساہ لین نال انسان دی صحت اُتے چنگا اثر پیندا اے۔ گھر دیاں باریاں بوہے کھلے رکھنے چاہیدا نیں تاں جے کھلی تے صاف ہوا کمریاں وچ آسکے۔

جے بخار 100 ڈگری توں ودھ ہووے تاں فوراً ڈاکٹر دے مشورے نال علاج شروع کروانا چاہیدا اے۔

ہسپتال وچ داخل ہوون دی لوڑ ہووے تاں وی دیر نہیں کرنی چاہیدی کیوں جے انسان دی زندگی اہم اے۔ آکسیجن لیول گھٹن پاروں مریض نوں ICU منتقل کیتا جاندا اے۔ پہلاں فیس ماسک نال ۵ لیٹر تائیں آکسیجن لائی جاندی اے۔ جے ایہدے نال آکسیجن کنٹرول نہ ہووے تے NRM راہیں ۱۵ لیٹر تک آکسیجن لائی جاندی اے، جے ایہدے نال وی آکسیجن دی مقدار پوری نہ ہووے تے مریض نوں C Pipe لگایا جاندا اے، جے ایہدے نال وی ساہ لین وچ اوکھت ہووے تے مریض نوں Ventilator تے شفٹ کیتا جاندا اے جیہدے نال ۲۰ لیٹر تائیں آکسیجن لائی جاندی اے۔ ایس بیماری وچ احساس برتری تے بوہتی اڈیک گھاٹے دا کارن ہو سکدا اے۔ آکسیجن لیول گھٹ آون پاروں مریض نوں پٹھالٹا کے لک اُتے ہلکے ہتھاں نال تھپنا چاہیدا اے۔ جسمانی طاقت برقرار رکھن لئی Multi Vitamins جیویں Sunny D تے Surbax Z دا استعمال بہوں ضروری اے۔ ڈاکٹر سدرہ جبین دی رائے موجب:

”اگر انسان کا کرونا مریض کے ساتھ میل میلاپ ہو جائے تو ایسی صورتحال میں اسے 14 دن تک علیحدگی اختیار کرنی چاہیے۔ علامات ظاہر ہونے کی صورت میں احتیاط ضروری ہے۔ علامات ظاہر نہ ہوں تو 14 دن بعد دوسرے لوگوں سے ملنے میں کوئی ہرج نہیں۔ سانس لینے کی رفتار عام انسان میں 18 ہوتی ہے لیکن اگر یہ 25 سے زیادہ ہے اور Saturation 94 سے کم ہو تو مریض کو آکسیجن کی فوری ضرورت کے تحت ہسپتال داخل کروانا چاہیے۔“ (7)

کرونا مریضوں وچ ٹیسٹ مثبت آون مگروں چار طرح دے اثرات یعنی علامتاں نہ ہوون برابر، گھٹ شدید علامتاں، شدید علامتاں تے خطرناک علامتاں راہیں نمودار ہوندے نیں۔ حکومت پاکستان ولوں دیتیاں ہدایتاں موجب:

“Patients can be classified into asymptomatic, non severe, severe or critical based on their clinical condition. As the disease progresses, the severity may change.”

Asymptomatic:

SARS Cov-2 infection but with no symptoms, some asymptomatic patients may be pre-symptomatic if tested early (e.g. as part of contact tracing).

Non-severe.

Oxygen saturation of 94% or greater and respiratory rate of less than 25 breath / minute.

Severe:

Oxygen saturation 94% or respiratory rate over 25 breaths / minute.

Oxygen saturation is maintained by nasal cannulation or simple facemask and there is no need for non-invasive ventilation (NIV), high flow nasal cannula (HFNC), or mechanical ventilation (MV).

Critical:

Respiratory compromise severe enough to require NIV (including CPAP or BIPAP), HFNC or MV.”(8)

کرونا ڈائیسٹ مثبت آؤن مگروں ہر انسان دی جسمانی صلاحیت پاروں ایہدے Peak days آؤندے
نیں جیہڑے اوہدی حیاتی لئی خطرناک سمجھے جاندے نیں۔ عموماً چھیواں، ستواں، اٹھواں دن اہم ہوندے نیں۔
بیماری دی شدت پاروں نویں توں بارہویں دیہاڑی وی خطرناک ہوسکدی اے۔ بیماری دی شدت دا گویہ تیز بخار
تے شدید کھنگ توں لایا جاسکدا اے۔ کرونا مریضوں نوں مثبت ٹیسٹ مگروں لنگھے دیہاڑیاں دادوجیاں نال ذکر نہیں

کرنا چاہیدا۔ Oximeter تے تھرما میٹر ایس بیماری نوں جانچن دے پیمانے نیں۔ اکسی میٹر نال آکسیجن لیول (Oxygen saturation) تے نبض دی رفتار پرکھی جاسکدی اے جیہڑی عموماً صحت مند اں وچ 95 توں 97 تے نبض 72 توں 80 ہوندی اے۔ تھرما میٹر نال بخار چیک کیتا جاندا اے۔ انٹرنیٹ اُتے اکسی میٹر بارے معلومات کجھ انج اے:

“An instrument for measuring continuously the degree of oxygen saturation of circulating blood.” (9)

بیماری ممکن تے مریض نوں تھیری بھک لگدی اے۔ شاید ایہدا اک کارن بیماری نال ہون والی اندرلی ٹٹ بھج اے۔ توانائی بحال کرن لئی تے اعضاء دی مرمت پاروں مریض نوں کھان پین دیاں دینا چنگا اے۔ رب کائنات دے کُن کہن نال فیکون یعنی ہر شے دی تخلیق ہوئی، جیہدے وچ انسان وی شامل اے۔ اللہ نے انسان نوں اشرف المخلوقات دے درجے تے فائز کیتا تے ایہنوں ہر طرح دی بیماری، غم، تکلیف جرن دی صلاحیت وی دتی۔ اللہ نے بوٹیاں تے جنوراں نوں انسان دی سوکھلتا تے سکون لئی بنایا۔ قدرتی جڑی بوٹیاں تے خشک میوے رب دا کرشمہ نیں جہاں وچ کئی بیماریاں دا اُپا اے۔ ایلوپیتھی توں اڈ طب وی انسان دی حیاتی وچ بیماریاں نیڑن لئی مفید اے۔ پاکستان دینا دے انجیہے ملاں وچ اے جتھے اللہ دی دتی ہر نعمت موجود اے۔

دوچھ شہد، دوچھ کلونجی تے نمبو دے چار پنچ قطرے ایس بیماری وچ فائدہ دیندے نیں۔ حتی گل اے کہ کلونجی وچ موت توں اڈ ہر بیماری دا علاج اے۔ شکلی کسے حد تاں فائدہ مند اے ایہدا بہتا ورتاؤ اڑیا دا باعث بن سکدا اے جیہدے نال کمزوری ہو سکدی اے۔ نیم گرم پانی تے قہوہ (ادرک، دارچینی، لونگ، اجوائن، کلونجی، پودینے دے کجھ پتے) وی فائدہ مند اے۔ سیب دے جوس نال آکسیجن دی مقدار ودھدی اے۔ ایس توں وکھ مسمی تے مالٹے دا جوس وی مفید اے۔ اُبلے ہوئے انڈے تے گوشت (مٹن، دیسی مرغ) دے ورتناں پروٹین لبھن پاروں طاقت قائم رہندی اے تے مریض چھیتی شفایاب ہوندا اے۔ یخنی تے خشک میوے (بادام، پستہ، کاجو، کھجور، خرمانی) مفید نیں۔ خرمانی نال ساہ دی تنگی مکدی اے۔ ادھی چچی Thyme، اک چچ شہد تے ادرک دا نکا ٹوٹا اک کپ پانی وچ قہوہ بنا کے پیون نال پھیپھڑیاں دی کارکردگی چنگی ہوندی اے۔ ہلدی اندرونی زخماں نوں چھیتی ٹھیک کردی

اے۔ سویرے نہار مونہہ ہلدی والا دودھ طاقت داباعث اے۔ میتھی دانے دا قہوہ وی بلغم مکاؤن وچ مدد کردا اے۔
غبارے پھلاؤن نال وی کرونا مریض دے پھیپھڑے چنگا کم کرسکدے نیں۔

کرونا دی بیماری اتے قابو پانا انسان دے وس دی گل اے۔ سب توں پہلاں ایس بیماری نوں سرتے سوار نہیں کرنا چاہیدا۔ دوجا ہٹھ ایس بیماری نوں مکاؤن وچ اہم کردار ادا کردی اے۔ انسان وچ جراثیم، وائرس تے دوجیاں مخلوقاں نال نبڑن دی طاقت اللہ ولوں اے۔ کرونا توں وی خطرناک جراثیم آل دوالے موجود نیں پر بطور مسلمان ربی حکم توں بناں کوئی شے انسان نوں نقصان نہیں اپڑاسکدی۔ انسان کسے حد تاں خد غرض تے بے حس اے۔ اٹیچھے دوجے بندے اتے اجیہی بیماری آون تے اپنے ٹبر دے لوک میل ورتن تے مدد دے جذبے توں وانجھے وکھالی دیندے نیں۔ بیماری اپنی تھاں پر انسانیت دا جذبہ اٹیچ اے۔ دوجے لوکاں نوں ایس بیماری توں محفوظ رکھن لئی اوہناں نال میل ورتن گھٹ رکھنا چاہیدا اے۔ گھر وچ کم کرن والیاں زنانیاں تے دوجے لوکاں توں دور ایس لئی رہنا چاہیدا اے کیوں جے ماڈیاں لئی غربت ای وڈاروگ اے۔ پیسے پاروں بیماری اتے قابو پایا جاسکدا اے۔ بیماری نے انسان نوں جسمانی تے نفسیاتی طور تے بہت متاثر کیتا۔ سماج وچ لوکاں نوں بیماری بارے پتہ لگے تاں اوہ مدد کرن دی تھاں اپنا آپ بچاندے وکھالی دیندے نیں۔ کجھ لوک انسان دی ایس مجبوری دی ناجائز لاجھ وی چکدے نیں۔ محمد عرفان ایس حوالے نال آکھدے نیں:

”کرونا بیماری کے ساتھ سچ بولنا مشکل کا باعث بن سکتا ہے۔ شدید علامات کی وجہ سے گھر میں موجود دوا مریضوں کی Iv line کروانے کے لیے کئی ہسپتالوں اور کلینک میں گیا۔ کرونا کا سن کر لوگوں نے انکار کر دیا۔ آخر کار گھر میں آکر Iv line کرنے پر ایک نرس نے 4000 روپے لیے جو مریضوں کے ساتھ زیادتی ہے۔“ (10)

ہسپتال وچ ڈاکٹراں، نرساں تے کم کرن والیاں دا جذبہ قابل دیدا اے جیہڑے کرونا توں بچاؤ دالباس (PPE Kit) پا کے اپنی جان دی پرواہ نہ کیئے بناں انسانیت دی سیوا وچ رُجھے ہوئے نیں۔ محمد فاروق ایس حوالے نال آکھدے نیں:

”پاکستان کے سرکاری ہسپتالوں میں ڈاکٹر، نرسیں اور کارکن عملہ مریضوں سے محبت اور شفقت سے پیش آتے ہیں۔ کرونا بیماری پر قابو پانے کے لئے اور مریضوں کی جان بچانے کے لئے آئی سی یو میں تمام سٹاف دن رات محنت کرتے ہیں۔ سہی معنوں میں ڈاکٹر، نرس اور کارکن طبقہ انسانیت کی خدمت کرنے پر معمور ہیں۔“ (11)

ICU وچ زندگی لئی تڑندے انساناں نوں وکھ کے خوف طاری ہو جاندا اے جتھے اک اک لمحہ مریض دی حیاتی لئی اچھ رکھدا اے۔ ڈاکٹر ثمنینہ بتول ایس حوالے نال آکھیاں نیں:

”آئی سی یو وچ کرونا دے مریضاں نوں ساہواں دی بازی ہار دیاں وکھ کے دل کنب جاندا اے۔ بڈھے مریضاں وچ آکسیجن دی کمی پاروں جسم تے نیل پے جاندا اے نیں۔ ڈاکٹر ایہناں مریضاں نوں بچاؤ لئی ڈھیر جتن کردے نیں پر کرونا دے جسم دے وکھو وکھ حصیاں اُتے اثرات پاروں اوہ بے بس وکھالی دیندے نیں۔ بھاگاں والے ای ICU توں خیریں مڑدے نیں۔“ (12)

گل نفس ذائقہ الموت حقیقت اے پر جیہنوں رب رکھے اوہنوں کون چکیا ودھی دے سو سبب تے گھٹی دا کوئی نہیں۔ اللہ دی ذات تے توکل انسان نوں ہمت، حوصلہ تے صبر جہیاں صلاحیتاں نال نوازدا اے۔ صدقہ سوبلاواں نوں ٹالدا اے۔ ایہنوں حسب توفیق حیاتی داعممول بنانا چاہیدا اے۔ نماز تے کلام پاک دی تلاوت خاص طور تے سورہ انعام تے سورہ تغابن دلیسکون تے اطمینان داباعث نیں۔ قاری عبدالباسط دی آواز وچ سورہ رحمن سن کے پانی پیون نال تھیرا فاقہ ہوندا اے۔

ایہہ حقی گل اے پئی انسان بے بس، بے اختیار تے لاچار اے۔ بندے دا ساہواں تے وی کوئی اختیار نہیں۔ عذاب الہی (کرونا) توں پناہ مگنی چاہیدی اے تے ہر ویلے استغفار پڑھنا چاہیدا اے۔ انسان رب دی دتی ہمت تے توفیق نال ہسدا، رونداتے تڑدا پھر دا اے۔ دنیا دیاں سدھراں کچھ نسن دی تھان اعمال دی درستگی، انسانیت

دی سیواتے نیک نیتی انسان نوں نہ صرف ایس جہان وچ سگوں اگلے جہان وچ وی تار و بندہ اے۔ اللہ دی مخلوق لئی سوکھیا ئی ونڈن نال انسان آپ سوکھا ہوندا اے تے بظاہر نظر نہ آون والے وائرس تے جراثیم اوہدا کجھ نہیں وگاڑ سکدے۔ 28 جنوری 2021ء تا ئیں پاکستان وچ کرونا مریضیاں دی کل تعداد 541,031 سچہاں وچ صحت یاب ہوون والیاں دی تعداد 496,745 اے جدکہ مرن والیاں دی کل تعداد 11,560 اے۔ باہر لے ملاں وچ کرونا مریضیاں نوں حکومتی پدھرتے سرپرستی حاصل اے۔ ڈاکٹر سعدیہ بتول موجب:

”یو کے میں لوگوں کو کرونا وائرس سے بچنے کے لئے باقاعدہ تربیت دی گئی ہے جس میں ماسک لگانا، سماجی فاصلہ اور صفائی قابل ذکر ہے۔ حکومتی ہدایات پر عمل نہ کرنے پر جرمانہ کیا جاتا ہے۔ سیرگاہیں، پارک، سکول، کالجز مکمل طور پر بند ہیں بلکہ مکمل لاک ڈاؤن ہے۔ گھروں میں چھ افراد سے زائد لوگوں کے اکٹھے ہونے پر پابندی ہے۔ سکول، کالجز کے طالبات کو گھروں میں کرونا ٹیسٹ کی کٹس مہیا کی گئی ہیں۔ کالجز سکول میں کرونا کے دو منفی نتائج پر طالبات کو آنے کی اجازت دی گئی ہے اور ہر ہفتے کرونا کا ٹیسٹ جمع کروانے کی ہدایت دی گئی ہے۔“ (13)

پاکستان ہسپتالاں وچ ڈاکٹراں تے نرساں دارویہ حوصلہ افزا اے۔ Herd Immunity پاروں کرونا دے خلاف انسانی جسم وچ Antibodies بنن نال ایس بیماری تے قابو پایا جاسکدا اے۔ اک نکلے جیسے وائرس نے دنیا دی معیشت دے نال نال پاکستان نوں وی بہوں حد تا ئیں متاثر کیتا۔ لاک ڈاؤن پاروں تاجر، اُستاد، طالب علم تید بیھاڑی دارمزدور بہتے متاثر ہوئے۔ کرونا نے موت دے نال نال ماڑیاں نوں کنگال کردتا۔ لوکیں ذہنی تے نفسیاتی دباؤ دا وی شکار ہوئے ہسدے ہسدے گھر اپنے پیاریاں دے وچھڑن نال برباد ہو گئے۔

دنیا وچ کرونا بیماری دی آگاہی کھلوان نال ایہنوں مکاؤن لئی ویکسین بنائی جا رہی اے۔ ویکسین دی کامیابی لئی لوکیں انسانیت نوں بچاؤن لئی اپنی حیاتی داء تے لارہے نیں۔ انسانی جیون توں ودھانملا کجھ نہیں۔ کرونا مریضیاں دی ہلہ شیری تے مدد کرنا انسانیت دا مڈھلا گن ہونا چاہیدا اے تے احتیاط ہتھوں نہیں چھڈنی چاہیدی۔

حوالے

- 1- www.emro.who.int>corona-virus.
- 2- www.cdc.gov?symptoms-testing
- 3- www.medicalnewstoday.com
- 4- www.nationaljewish.org>health-tips
- 5- www.healthline.com>health.core
- 6- www.bbc.com>health-54359852
- 7- گل بات، سدرہ جبین، ڈاکٹر، شعبہ زچگی، خواجہ صفدر میڈیکل کالج سیالکوٹ، 20 جنوری 2021ء
- 8- Clinical Management Guidelines for Covid-19 infection,
Government of Pakistan Ministry of National Health Regulation &
Coordination, 11 December 2020.
- 9- www.merriam-webster.com>oxime...
- 10- گل بات، محمد عرفان، آفیسران ڈسٹرکٹ جوڈیشری، 21 جنوری 2021ء
- 11- گل بات، محمد فاروق، آفیسران پبلک ہیلتھ، 25 جنوری 2021ء
- 12- ثمنینہ بتول، ڈاکٹر، ایسوسی ایٹ پروفیسر (شعبہ پنجابی)، لاہور کالج برائے خواتین یونیورسٹی، Monologue،
- 13- سعدیہ بتول، ڈاکٹر، رجسٹرار پیڈریٹک شعبہ، ڈارینٹ ویلی ہاسپٹل ڈارٹ فورڈ یو کے